

Att hanka sig f

Kriget är inte det största problemet. Inte heller den rekordkalla vintern. Den börda som framför allt tynger Kabuls invånare är arbetslösheten, och den fattigdom den för med sig.

Arbetaren besökte Afghanistans huvudstad, där minst 40 procent är arbetslösa. En siffra som förväntas öka när Nato lämnar landet 2014.

IVAR ANDERSEN (TEXT), CHRISTOFFER HJALMARSSON (FOTO)

ram i Kabul

Redaktör: Amalthea Frantz, 08-522 45 670, amalthea.frantz@arbetaren.se

14-årige Abdul Wahab försöker försörja sin familj i hemprovinen Wardak samtidigt som han studerar. Som mekaniker tjänar han 1 000 afghani i veckan.

Militärpoliserna kör ofta bort skomakarna som slagit sig

Varje morgon samlas de på torget utanför Kabuls största moské, Pul-e Khishti. Daglönarna räknas i tusental och en bra dag får kanske var tionde av dem jobb. Murare och plattsättare trängs med dikesgravare och ställningsbyggare. Många har egna verktyg med sig, kanske i hopp om att sticka ut lite extra när en sällsynt Toyota pickup långsamt kör förbi människomassan för att erbjuda en dags arbete åt ett lyckligt fåtal. Övriga får fortsätta trängas i den obarmhärtiga kylan på torget, som förutom uppsamlingsplats för daglönare även utgör stadens centrum för svartbörshandel.

50-årige Mohammad Nader räknas till gruppen kvalificerade yrkesarbetare. Han har varit snickare sedan barnsben, och brukar få 600–700 afghani, motsvarande knappt 100 kronor, för en dags arbete, som kan bestå i exempelvis möbelsnickeri för någon butik, detaljarbete i privata hem eller reparation av trasiga fönsterkarmar. Det är egentligen inte, med afghanska mått mätt, en särskilt dålig lön. Problemet är i stället att det inte blir så mycket arbete.

– Jag jobbade för tolv dagar sedan, en dag, säger Mohammad Nader. Det är så det brukar vara, tio dagars väntan och sedan en dags jobb. Alla är i samma situation, det finns inga jobb att få.

Mohammad Nader försörjer ensam en hustru och sju barn, fyra flickor och tre pojkar.

– Alla mina barn går i skolan, säger han stolt. Min äldste son har tagit studenten nu och vill börja på universitetet.

Kanske blir den äldste sonen tvungen att i stället ansluta sig till massan på torget för att bidra till försörjningen, det är så drömmar om högre utbildning brukar dö i Afghanistan, men än så länge klarar sig familjen genom att låna pengar av släktingar.

Några dylika lån kan Yassin inte hoppas på. Tvärtom, familjen i den nordliga hemprovinen Samangand skrapade ihop pengar för att han skulle kunna ta sig till Kabul, där förhoppningen var att han skulle hitta ett arbete.

– Jag kom hit för att jobba, hemma finns det inga jobb alls.

Det var åtta månader sedan, och förhoppningen har fortfarande inte infriats.

– Jag väntar här varje dag och hoppas få ett jobb, men det är svårt, säger han. Särskilt nu på vintern, då finns det inget arbete.

Yassin tillhör den oskolade arbetskraften, och kan med egna ord exempelvis ”bära stenar eller blanda cement”. För tungt kroppsarbete får han omkring 35 kronor per dag.

Yassin och kamraten från hembyn håller sig avsidat, står i utkanten av den stora gruppen daglönare. Bägge är bara 16 år, och befinner sig långt hemifrån.

– Får jag jobb stannar jag här och skickar hem pengar. Annars måste jag åka hem igen, säger Yassin som hoppas att våren ska föra med sig flera arbetstillfällen.

Men han erkänner också att scenariot att snart tvingas tillbaka till Samangand har en viss lockelse, att han längtar hem ”lite grann”.

– Men jag måste vara här. Där finns ingenting att äta.

De flesta daglönarna har väntat sedan innan gryningen, vissa stannar tills efter att solen gått ned. Under eftermiddagen tunnas deras led ut. Mohammad Nader har tillbringat ännu en dag ståendes i den stränga kylan och förbereder sig för att gå hem till familjen. Han kommer att vara på plats igen i morgon, men hyser inga större förhoppningar om arbete då heller.

– Det blir värre och värre hela tiden, men vi förtröstar oss ändå på Allah, säger han och pekar mot himlen.

Kanske är det dit han måste vända sig, de

jordiska makterna tycks i alla fall inte ha möjlighet att hjälpa. För det är inte behovet av arbete som saknas i Kabul, hjulen står stilla på grund av resursbrist. Stadens ansikte är märkt av tre decenniers krig, gatorna är fulla av hål och överallt finns byggnader i stort behov av reparationer. De allra flesta lämnas att förfalla. Ett av mycket få undantag är just Pul-e Khishti, som nyligen renoverades efter att ha tagit skada i strider i området, och vars böneutrop nu regelbundet överröstar sorlet på torget.

Det är främst välutbildade kvinnor som syns i arbetslivet, oftast anställda av någon av de otaliga ideella organisationer som verkar i Kabul.

Kriget pågår fortfarande, och även om Kabul är landets säkraste område, ett resultat av att utländsk och inhemsk militär koncentrerats till regionen, är situationen långt ifrån stabil. Blodiga kravaller utbröt exempelvis i slutet av februari efter att afghanska anställda på flygbasen Bagram ertappat amerikanska soldater med att försöka bränna beslagtagna exemplar av Koranen.

Att den Natoleda ISAF-styrkan, liksom USA:s president Obama, offentligt bett om ursäkt för sådana ”olycks-händelser”, eller för ”vansinnesdådet” i mars då en amerikansk furir sköt ihjäl 16 civila, har inte gjutit olja på vågorna. Talibanerna har uppmanat rättrogna muslimer att attackera västerlänningar, och dussintals har omkommit i sammandrabbningarna.

Men parallellt med kriget och den återkommande sociala oron finns en vardag, och i denna är arbetslösheten och fattigdomen som följer med den stora problemet.

Arbetslösheten i landet som helhet uppskattas till 35 procent, men uppgår i huvudstaden sannolikt till över 40 procent. Och andelen arbetslösa fortsätter öka i takt med att internflyktingar strömmar till.

Siffran ska dock betraktas som en grov uppskattning. Dels räknas inte alla som inte kan leva på sina arbeten in. Dels räknas inte heller kvinnor, som traditionellt sköter hemmet och inte betraktas som en del av arbetskraften.

Ändå växer antalet arbetande kvinnor i Kabul. För vissa har den tilltagande ekonomiska nöden paradoxalt nog öppnat ett litet fönster mot ökad jämställdhet.

Rabia Kobuly och Hasay Ahmadi arbetar för ett projekt som finansieras av en internationell hjälporganisation. Målgruppen är kvinnor på den konservativa landsbygden.

– Vi lär dem att skriva lite och lär dem ett hantverk. Sedan tar vi kontakt med marknaderna och försöker sälja deras saker, så vi fungerar som en länk, säger Rabia Kobuly.

De bägge kollegorna klär sig västerländskt, skrattar mycket och ger ett både professionellt och självsäkert intryck. Men båda måste fråga sina män om lov för att få lämna hemmet.

– Även fast vi inte hade pengar fick jag inte tillstånd att arbeta, men jag övertygade honom genom att säga att jag skulle kunna bidra till familjeförsörjningen, säger Hasay Ahmadi.

– Det är en positiv sak med de ekonomiska problemen, att vi kommer ut ur hemmet och får hjälpa våra familjer, säger Rabia Kobuly. Om man tvingas stanna hemma fastnar man lätt i negativa tankar, det är bättre när vi är ute och träffar människor och ser olika platser. Men vi hade aldrig fått tillstånd om vi inte hade haft ont om pengar.

Ont om pengar har familjerna dock fortfarande. Månadslönerna på 14 500 afghani, drygt 2 000 kronor, täcker knappt de hyror som ska betalas. Och det lilla som blir över är männens att förvalta som de finner för gott.

Det är främst välutbildade kvinnor som syns i arbetslivet, oftast anställda av någon av de otaliga ideella organisationer som verkar i Kabul. Änkor som förlorat sina män i kriget

ned i rad på en bro över Kabulfloden.

Alla har samma problem med militärpoliserna. De säger att vi blockerar vägen, säger Nasir, som säljer kläder från Pakistan.

tingas i stället tigga på gatorna iklädda burka, eller prostituera sig.

Rabia Kobuly hoppas att fler kvinnor i framtiden kan få sin försörjning på den reguljära arbetsmarknaden. Men påpekar att det i ett djupt konservativt samhälle är avhängigt vilken typ av arbeten som tillgängliggörs.

– Om det finns lämpliga jobb, som sömerskor eller lärare, så är kvinnor intresserade av att jobba.

Under de senaste tio åren har Kabuls befolkning vuxit explosionsartat, från 500 000 till över 3 000 000 invånare, och arbetslösheten har ökat markant under tiden. Anderas Stefansson, landschef på Svenska Afghanistankommittén, har med korta uppehåll bott i Afghanistan sedan år 2000 och kunnat följa stadens utveckling.

– Det märks väldigt påtagligt på trafiken och folkmyllret. Det var lite halvdött här innan, som en stor by. Nu har vanliga afghaner knuffats ut från stadskärnan och kåkstäderna växer upp mot kullarna.

Sedan kriget tog sin början har flera faktorer gjort tillvaron tuffare för stadens utbildade arbetarklass.

– Kostnaderna har skjutit i höjden efter invasionen och dagligvaror har blivit betydligt dyrare. Sedan har den kvalificerade arbetskraften som återvänder från exil en väldigt het arbetsmarknad. Lönen för till exempel en ingenjör i Kabul är tio gånger högre än i Sri Lanka eller Indien, så klyftorna har ökat väldigt mycket.

Detta har i viss mån kompenseras genom att utländsk militär och hjälporganisationer också strör pengar kring sig och därigenom skapar arbetstillfällen, men denna spendering minskar nu inför Natos reträtt 2014. Och efter uttåget riskerar sektorer som bygg och offentlig sektor att drabbas hårt.

– Det blir ju ytterligare ett tillskott till arbetslösheten. Regeringen tittar på möjligheten att upprätthålla anställningsgraden i utbildnings- och polisväsendet, men man vet inte hur man ska ha råd.

Sammantaget förväntas såväl ekonomin som säkerhetsläget, storheter som i Afghanistan är intimt förknippade, påverkas negativt av reträtten.

– Jag tror att det kommer att bli mycket värre innan det kommer att ljusna igen, säger Andreas Stefansson.

Fram tills denna eventuella ljusning får Kabulborna klara sig bäst de kan. 14-åriga Abdul Wahab försöker försörja sin familj i hemprovinnsen Wardak samtidigt som han studerar. Som mekaniker tjänar han 1 000 afghani i veckan. Då ska han vara på plats i verkstaden tio timmar varje dag, även på helgerna.

– Det är väldigt svårt att hinna med skolan, säger han uppgivet, men tillägger att han likväl är glad över sitt arbete:

– Det är svårt att hitta jobb här. Om du känner någon eller kan betala så kan du få ett bra jobb, annars inte.

Drömmen är att bli ingenjör och hjälpa till att bygga upp Afghanistan igen.

– Det är min stora förhoppning, säger Abdul Wahab och ler lite skyldigt, som om han vet att målet nästan är ouppnåeligt.

– Men det är långt kvar, först måste jag klara examen.

Andra har inte lika högtflygande planer. Yacine är nöjd om han lyckas laga tillräckligt många skor för att försörja sin fru och sina fem barn. Men det är svårt. De alltså närvarande militärpoliserna kör bort skomakarna som slagit sig ned i rad på en bro över Kabulfloden.

– De säger att vi skräpar ned, men de har inget annat ställe att erbjuda oss så vi måste komma tillbaka.

En muta i lämplig storlek gör militärpoliserna mer välvilligt inställda. Men lönen på 100–200 afghani per dag räcker inte till att föda familjen, än mindre till bestickningar.

Nasir lider av samma problem. I väntan på att våren ska komma, och med den förhoppningsvis arbetstillfällen för murare, säljer han kläder som en bekant importerar från Pakistan. Ibland får han stå ostörd i upp till två timmar. Andra gånger tar det bara tio minuter innan militärpoliserna tvingar honom att knyta ihop den gula presenning han förvarar plaggen i.

– Alla har samma problem med militärpoliserna. De säger att vi blockerar vägen. Men vi måste få arbeta, annars är det ute med oss.

Kostnaderna har skjutit i höjden efter invasionen och dagligvaror har blivit betydligt dyrare. Sedan har den kvalificerade arbetskraften som återvänder från exil en väldigt het arbetsmarknad.

Yacine är bitter. Under talibanernas styre tvingades han fly landet, men den hemkomst han sett fram emot har inte blivit vad han hoppades på.

– Fram tills 2002 bodde vi i Pakistan, sedan flyttade vi tillbaka hit. Och nu sitter jag här som en tiggare, det finns inte tillräckligt med jobb.

Som så många andra av de som tvingas hanka sig fram i huvudstaden hävdar han att läget förvärras för varje dag. Plötsligt blixtrar någonting till i hans ögon och han slår ut med armarna.

– Får jag ett annat jobb lovar jag att jag inte kommer att sitta här en minut till. Det spelar ingen roll vilken typ av jobb det är, bara jag tjänar tillräckligt kommer jag inte att sitta här.

reportage@arbetaren.se

"Det är en positiv sak med de ekonomiska problemen, att vi kommer ut ur hemmet och får hjälpa våra familjer", säger Hassay Ahmadi.

"Det är så det brukar vara, tio dagars väntan och sedan en dags jobb. Alla är i samma situation, det finns inga jobb att få", säger Mohammad Nader.